Apstraktni ekspresionizam i Jackson Pollock

Herceg, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:318054

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

MATEA HERCEG

DIPLOMSKI RAD

APSTRAKTNI EKSPRESIONIZAM I JACKSON POLLOCK

Petrinja, svibanj

2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
Petrinja

PREDMET: Likovna kultura

DIPLOMSKI RAD

IME I PREZIME PRISTUPNIKA: Matea Herceg

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Apstraktni ekspresionizam i Jackson Pollock

MENTOR: Doc. art. Davor Žilić

Petrinja, svibanj 2016.

SADRŽAJ

Sažetak ... 1

Summary ... 2

1. UVOD ... 3

2. APSTRAKTNI EKSPRESIONIZAM ... 4

2.1. Razvoj apstraktnog ekspresionizma ... 4

2.2. Pojam apstraktnog ekspresionizma ... 5

2.3. Podjela apstraktnog ekspresionizma ... 6

2.3.1. Akcijsko slikarstvo ... 6

2.3.2. Slikarstvo bojenog polja ... 7

2.4. Predstavnici apstraktnog ekspresionizma ... 8

2.4.1. Willem de Kooning ... 8

2.4.2. Franz Kline ... 10

2.4.3. Robert Motherwell ... 12

2.4.4. Mark Rothko ... 14

2.4.5. Barnett Newman ... 16

2.4.6. Clyfford Still ... 18

2.4.7. Philip Guston ... 19

2.4.8. Hans Hoffmann ... 20

3. JACKSON POLLOCK ... 23

3.1. Odrastanje ... 23

3.2. Školovanje ... 24

3.3. Rane godine stvaralaštva ... 26

3.4. Ratne godine ... 31

3.5. Vrhunac karijere ... 32

3.6. Slava ... 34

3.7. Pollockovo nasljeđe ... 37

3.7.1. Drip slike ... 37

3.7.2. Performans slikanje ... 37

3.7.3. Bogate površine ... 38

4. ZAKLJUČAK ... 39

5. LITERATURA ... 40

6. POPIS SLIKA: ... 42

7. KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA ... 44

8. IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA ... 45

Sažetak

Apstraktni ekspresionizam je američki umjetnički pokret nastao poslije 2. svjetskog rata. Postigao je svjetski utjecaj te postavio New York u središte zapadnog umjetničkog svijeta, preuzevši ulogu Pariza. Pojam „apstraktni ekspresionizam“ uvodi 1929. godine američki muzeolog i povjesničar umjetnosti Alfred H. Barr Jr, u vezi s djelima Wassilya Kandinskog. Svoj procvat doživljava 1940-ih u New Yorku kada je nova generacija američkih umjetnika počela isplivavati na površinu i dominirati svjetskom pozornicom, bili su to apstraktni ekspresionisti. Njihova su djela poznata po silovitim potezima kista, iskrivljenim oblicima i naglašeno jakim koloritom.

Apstraktni ekspresionizam obuhvaća dvije široke grupacije. Uključuje takozvane „akcijske slikare“, te pasivnije slikare „bojenog polja“. Glavni predstavnici ova dva stila su: Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline, Robert Motherwell, Philip Guston, Hans Hoffmann, Mark Rothko, Barnett Newman, Clyfford Still,...

Jackson Pollock bio je glavni apstraktni ekspresionist, u grupi američkih umjetnika koji su postigli uspjeh u kasnim 1940-ima. Radio je na spontani improvizacijski način, prepoznatljivo plešući oko platna izlijevajući, bacajući ili kapajući boju na njega zbog čega je i dobio nadimak Jack the Dripper. Život ga u djetinjstvu nije mazio. 1928. godine upisuje Manual Arts High School u Los Angelesu iz koje je izbačen. Nakon toga se upisuje u Arts Students League, gdje se prijavio se za nastavu murala sa Thomasom Hart Bentonom. Dok je Jackson stvarao ime i reputaciju SAD je bio u ratu. Najbliže što je napravio kako bi pomogao ratu bilo je zaposlenje u FAP-u (Federal Art Project). Iako je postao slavan slikar njegovi problemi s alkoholom stalno su ga pratili kroz život koji tragično završava 11. kolovoza 1956. godine.

KLJUČNE RIJEČI: apstraktni ekspresionizam, predstavnici apstraktnog ekspresionizma, Jackson Pollock

Summary

Abstract expressionism is an American art movement that emerged after World War 2. It achieved worldwide influence and put New York City at the center of the Western art world, taking over the previous role of Paris. The term "abstract expressionism" was introduced in 1929. by an American museology and art historian Alfred H. Barr Jr., in relation to works by Wassily Kandinsky. The movement flourished in the 1940s in New York when a new generation of American artists began to surface and dominate the world stage, they were the abstract expressionists. Their works are known for violent brushstrokes, distorted forms and emphasized strong colors.

Abstract expressionism includes two broad groups. It includes the so-called "action painters", and more passive „color field“ painters. The main representatives of the two styles are: Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline, Robert Motherwell, Philip Guston, Hans Hoffmann, Mark Rothko, Barnett Newman, Clyfford Still, ...

Jackson Pollock was the most important abstract expressionist, from a group of American artists who have achieved success in the late 1940s. He worked in a spontaneous improvisational way , recognizably dancing around the canvas pouring , dropping or dripping paint on it, thus the nickname Jack the Dripper. He had a tough childhood. In 1928 he enrolled Manual Arts High School in Los Angeles, from which he kicked out. After that he entered in the Arts Students League, where he applied for mural lessons with Thomas Hart Benton. While Jackson was creating the name and reputation for himself, the United States were at war. The closest thing he did to help the war cause was being employed in the FAP (Federal Art Project). Although he was a successful painter, his problems with alcohol constantly followed him through life that ended tragically on August 11, 1956.

KEYWORDS: Abstract expressionism, representatives of Abstract Expressionism, Jackson Pollock

1. UVOD

Od svog početnog obrazovanja pa sve do danas likovna umjetnost je na mene ostavila snažan trag. Svoju ljubav prema njoj sam prije svega nalazila u slikanju. Uvijek su me posebno veselile slike koje su za mene tada bile slike koje ne predstavljaju „ništa“ sve dok se na faksu nisam upoznala s pojmom akcijsko slikarstvo te njegovim predstavnikom Jackson Pollockom. Pokušavajući saznati nešto više o tome došla sam do pojma apstraktni ekspresionizam i to je bilo to. Slike koje su me oduševljavale su zapravo apstraktne slike. Slike nastale silovitim potezima kista, iskrivljenim oblicima i naglašeno jakim koloritom. Možda je ljubav prema tim slikama proizašla zbog mog osobnog karaktera koji je uvijek u nekom, nazovimo to „kreativnom neredu“ baš kao što su za mene slike apstraktnih slikara.

Kao što sam rekla ljubav počinje s djelima Jacksona Pollocka. No da bih došla do njih morala sam dublje istražiti i upoznati sam apstraktni ekspresionizam kako bih proširila znanje u tom području. Diplomski rad sastoji se od tri poglavlja. U prvom poglavlju opisan je razvoj apstraktnog ekspresionizma, sam pojam apstraktnog ekspresionizma te njegova podjela na akcijsko slikarstvo te slikarstvo bojenog polja. U drugom poglavlju su navedeni najznačajniji predstavnici apstraktnog ekspresionizma, njihov život i stvaralaštvo. Od navedenih su: Willem de Kooninng, Franz Kline, Robert Motherwell, Mark Rothko, Barnett Newman, Clyfford Still, Philip Guston te Hans Hoffman. U trećem poglavlju sam pisala o Jackson Pollocku, o njegovom životu kroz odrastanje, školovanje. Zatim o njegovim ranim godinama stvaralaštva, te godinama kada ga je zadesio rat, vrhuncu karijere te slavi. Od Pollockovog nasljeđa možemo nabrojati: drip slike, performans slikanje te bogate površine.

2. APSTRAKTNI EKSPRESIONIZAM

2.1. Razvoj apstraktnog ekspresionizma

Apstraktni ekspresionizam je američki umjetnički pokret nastao poslije 2. svjetskog rata. Postigao je svjetski utjecaj te postavio New York u središte zapadnog umjetničkog svijeta, preuzevši ulogu Pariza. Tijekom te za vrijeme 2. svjetskog rata modernistički slikari, pisci, pjesnici kao i važniji kolekcionari te trgovci umjetnina pobjegli su iz Europe od nacista u sigurniji SAD. Mnogi koji nisu pobjegli nestali su, no nekoliko umjetnika, među kojima su najpoznatiji Pablo Picasso, Henri Matisse i Pierre Bonnard, ostali su u Francuskoj te su preživjeli. Među umjetnicima i kolekcionarima koji su stigli za vrijeme rata u New York bili su Hans Namuth, Max Ernst, Jimmy Ernst, Marcel Duchamp, Leo Castelli, Piet Mondrian, Marc Chagall, Jacques Lipchitz, Kay Sage i drugi. Nakon rata glavni gradovi Europe bili su u potrebi za hitnom ekonomskom i fizičkom izgradnjom te političkim preslagivanjem. New York tako zamjenjuje Pariz kao novo središte umjetničkog svijeta. U Europi nakon rata nastavljen je nadrealizam, kubizam, dadaizam te nastaju mnoga djela europskih slikara toga vremena. Također je nastavljen art brut[1], lirička apstrakcija ili tašizam[2] s najnovijom generacijom umjetnika. Serge Poliakoff, Nicolas de Stael, Georges Mathieu, Vieira da Silva, Jean Dubuffet, Yves Klein i Pierre Soulages su važne figure u poslijeratnom europskom slikarstvu. (The Encyclopedia of Visual Arts, Vol. 5, 1983)

U SAD-u je nova generacija američkih umjetnika počela isplivavati na površinu i dominirati svjetskom pozornicom, takozvani apstraktni ekspresionisti. Američki apstraktni ekspresionizam svoj procvat doživljava 1940-ih u New Yorku. Modernistički je to pokret koji kombinira naučeno od H. Matisse, P. Picasso, J. Miro, nadrealizma, kubizma, fovizma[3] i ranog modernizma preko odličnih učitelja u Americi, poput Hans Hofmanna iz Njemačke i John D. Grahama iz Rusije. (Hess Barbara, Abstract expressionism, 2005)

[1] Art brut –„sirova umjetnost“, nekontrolirano izražavanje, popraćeno bizarnim, morbidnim, depresivnim tonovima, lišenim bilo kakvih estetskih dosega

[2] Tašizam - stil apstraktnog slikarstva koji se javio u Francuskoj 1940-ih i 1950-ih, taches – mrlje boje

[3] Fovizam - (franc. fauvisme), način slikanja grupe francuskih umjetnika na početku XX. stoljeća., blizak ekspresionizmu. fauves (divlje zvijeri)

2.2. Pojam apstraktnog ekspresionizma

Pojam „apstraktni ekspresionizam“ uvodi 1929. godine američki muzeolog i povjesničar umjetnosti Alfred H. Barr Jr, u vezi s djelima Wassilya Kandinskog. Kasnije je termin „apstraktni ekspresionizam“ upotrebljen za američku umjetnost 1946. godine od strane kritičara umjetnosti Roberta Coatesa. (Hess Barbara, Abstract expressionism, 2005)

U praksi pojam apstraktnog ekspresionizma se primjenjuje na velik broj umjetnika koji rade (uglavnom) u New Yorku, koji su imali prilično različite stilove i čak za djela koja niti nisu naročito apstraktna niti ekspresionistička. To su herojska ili snažna djela sa silovitim potezima kista, iskrivljenim oblicima i naglašeno jakim koloritom. Općenito se apstraktni ekspresionizam naziva umjetnošću izražavanja duhovnih, psihičkih i egzistencijalnih osjećaja i vizija. Tri točke koje su važne za nastanak apstraktnog ekspresionizma su: utjecaj primitivnih izvaneuropskih kultura, a sada naročito američkih starosjedilaca, nadrealizam (psihoanaliza) i francuski egzistencijalizam u smislu individualizacije. (Šuvaković Mišo, Pojmovnik moderne umjetnosti, 2005)

Pollockove energetske akcijske slike sa svojim „užurbanim“ osjećajem su različite, tehnički i estetski, od nasilnih i groteskних slika serije „Žene“ Willem de Kooninga. Isto tako različite su i od pravokutnika od boje u seriji slika Mark Rothka koje nisu ono što bi se uobičajno nazvalo ekspresionističkim, a Rothko je odbio da su apstraktne. Ipak sva trojica se kvalificiraju kao apstraktni ekspresionisti. Apstraktni ekspresionizam ima mnogo sličnosti s ruskim umjetnicima na početku ranog 20. stoljeća kao što je Wassily Kandinsky. Iako je točno da ta spontanost ili impresija spontanosti karakterizira mnoga djela apstraktnog ekspresionizma, većina tih slika uključuje pažljivo planiranje posebno zbog njihovih velikih razmjera. S umjetnicima kao što su Paul Klee, Wassily Kandinky, Emma Kunz i kasnije Mark Rothko, Barnett Newmann, John McLaughlin i Agnes Martin apstraktna umjetnost očito je implicirala ekspresiju ideja koje se tiču duhovnog, nesvjesnog uma. (de Zegher Catherine, Hendel Teicher (ur), 3 X Abstraction, 2005.)

2.3. Podjela apstraktnog ekspresionizma

Apstraktni ekspresionizam obuhvaća dvije široke grupacije. Uključuje (1) takozvane „akcijske slikare“, poput Jacksona Pollocka i Willema de Kooninga, fokusiranih na intenzivni ekspresivni stil gestualnog slikarstva; i (2) pasivniji slikari „bojenog polja“, najpoznatiji Barnett Newman, Mark Rothko, Clyfford Still, koji su se više brinuli za refleksiju i ugođaj slike. Iako je podjela između ta dva pravca snažna te su tehnike slikanja različite, nekoliko je umjetnika eksperimentiralo s oba pravca. (Hess Barbara, Abstract expressionism, 2005)

2.3.1. Akcijsko slikarstvo

1947.godine Jackson Pollock je, uz potporu supruge Lee Krasner, razvio radikalnu novu tehniku (s kojom su Hoffmann i Krasner eksperimentirali prije) zvanu „akcijsko slikarstvo“. Ono uključuje kapanje razrijeđene boje na platna raširena na podu, širokim i ritmičnim zamasima velikim i natopljenim kistom (ili nekim drugim predmetom), ili još češće direktno iz kantice – odmak od tradicionalnih slikarskih tehnika gdje se boja nanosila kistom na platno postavljeno na štafelaj. Pollock je radio na spontani improvizacijski način, prepoznatljivo plešući oko platna izlijevajući, bacajući ili kapajući boju na njega. Radeći to, tvrdio je da kanalizira svoje unutarnje nagone direktno na platno, u dormi automatiziranog ili podsvjesnog slikanja. Predmet slikanja je bio u potpunosti apstraktan te je metoda stvaranja postala važna kao i samo djelo. Za ove apstraktne ekspresioniste autentičnost slikanja je bila u njihovoj direktnosti i nužnosti izražavanja: načina na koji izražava svoje unutarnje impulse, svoje nesvjesno biće. U smislu da sama slika postaje događaj, drama o samootkrivanju. Zbog toga naziv „akcijsko slikarstvo“. Važna značajka ovog „događaja“ je „all over“ (svuda) ili bezobličan predmet slikanja. Pollockovi radovi su se činili da se nastavljaju i preko platna, odsječeni jedino fizičkim ograničenjima rubova platna. (Collins Neil, izvor: internet[4])

Iako je Willem de Kooning u istoj grupi apstraktnih ekspresionista s Pollockom, njegovi radovi su tehnički i estetski različiti. Njegova nasilna i mračna serija „Women“ (1950. – 1953.), portretira ženske figure, prikazuje njegov figurativni stil, ali je radio i apstraktnija djela. Međutim, poput Pollocka, de Kooning smatra da umjetnik izražava svoje unutarnje nagone, i da njegova emocija ili stanje uma može biti iščitana iz slike, o čemu govori u knjizi J. Perla, „Art in America 1945-1970“ : „Slikam na ovaj način zato jer mogu nastaviti dodavati

[4] Izvor: internet; http://www.visual-arts-cork.com/history-of-art/abstract-expressionism.htm#actionpainting posjećeno dana 02.05.2016.

sve više i više stvari u nju – dramu, ljutnju, bol, ljubav... kroz vaše oči ono ponovno postaje emocija ili ideja.“[5]

Drugi važni doprinositelji akcijskom slikarstvu uključuju: Franz Kline, umjetnik čiji radovi uključuju i kompozicije bojenog polja kao i snažna gestualna djela, ponekad uspoređivana s povećanim fragmentima kineske kaligrafije; Mark Tobey i njegov stil bijelog rukopisa kaligrafskog gestualizma; Robert Motherwell, serija „Elegija španjolskoj republici“, snažne crno bijele slike; Cy Twombly, gestualna djela temeljena na kaligrafskim, linearnim simbolima; Adolph Gotlieb, apstraktna nadrealistička serija „Piktografije“, „Imaginarni krajolici“, „Izljevi“.(Collins Neil, izvor: internet[6])

2.3.2. Slikarstvo bojenog polja

Razvija se poslije akcijskog slikarstva, kao drugi stil apstraktnog ekspresionizma, poznat kao slikarstvo bojenog polja. Pojavilo se s nekoliko važnih umjetnika u SAD-u kasnih 1940-ih i 1950-ih (Mark Rothko, Clyfford Still, Barnett Newman), eksperimentirali su s upotrebom ravnih površina ili polja boje kako bi potakli razmišljanje u promatraču. Oni su bili pasivna grupa unutar pokreta apstraktnog ekspresionizma, suprotnost agitaciji Pollocka i De Kooniga, iako ih je teško potpuno razdvojiti. Djela ovih umjetnika bila su izrazito velikih razmjera, veličina je bila potrebna za stvaranje efekta kod gledatelja. Cilj ovih slikara je postizanje nečeg „uzvišenog“, tip koloritnog minimalizma, koji teži (prema Newmanu) oslobađanju umjetnika od svih ograničenja pamćenja, asocijacije, nostalgije, legendi, mitova koji su bili uređaji zapadnoeuropskog slikarstva. (Oxford Illustrated Encyclopedia of the Arts, 1990)

Najpoznatiji predstavnik ovog stila apstraktnog ekspresionizma bio je Mark Rothko, uz Clyfforda Stilla. Prvi put je izlagao 1929. godine, a do 1947. je razvio svoj prepoznatljivi stil, u kojem je radio do kraja života. Rothkove tipične slike sastoje se od dva ili tri horizontalna ili vertikalna pravokutnika različitih boja, varirajući bojom i veličinom, čak i na obojenoj pozadini. Pravokutnici su ispunjeni bojom, koja je ili isprana ili flekava s

[5] Perl Jed, Art in America 1945 – 1970, New York,2014, str. 80
[6] Izvor: internet; http://www.visual-arts-cork.com/history-of-art/abstract-expressionism.htm#actionpainting posjećeno dana 02.05.2016.

prelijevajućim blistavim tonovima boje te su rubovi blago zamagljeni. (Collins Neil, izvor: internet[7])

Ostali važni predstavnici ovog pravca apstraktnog ekspresionizma su: Clyfford Still, uvijek je radio u velikim razmjerima; Barnett Newman- pravokutni oblici podijeljeni vertikalnom linijom; William Baziotes; Philip Guston; Helen Frankethaler.

2.4. Predstavnici apstraktnog ekspresionizma

2.4.1. Willem de Kooning

Willem de Kooning rođen je u Rotterdamu, Nizozemska 24. travnja 1904. godine, a umro 19. ožujka 1997. godine u New Yorku. Nakon Pollocka najistaknutiji je i najslavniji slikar apstraktnog ekspresionizma. Promišljeno je pristupao umjetnosti te je smatran jednim od obrazovanijih među umjetnicima povezanih s njujorkškom školom. Na simpoziju „Što je apstraktno u“, u Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku, 5. veljača 1951. Willem de Kooning izjavljuje: „Neki slikari (njujorške škole) uključujući i mene, nisu marili na kakvoj stolici sjede. Nije trebala biti niti udobna. Previše su nervozni kako bi saznali gdje bi trebali sjediti. Oni ne žele „sjediti u stilu“. Radije su pronašli tu sliku, bilo koju sliku, bilo koji stil slikanja-samo kako bi slikali. Ustvari to je način života danas, stil života, takoreći. To je tamo gdje se njihov oblik nalazi. Upravo u svojoj beskorisnosti koja je slobodna. Ti umjetnici se ne žele prilagođavati. Oni samo žele biti inspirirani."[8] Protivio se ograničenjima koja postavljaju pokreti, no jedan pokret mu je posebno bio drag, a to je kubizam- što također izjavljuje na simpoziju „Što je apstraktno u“, u Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku, 5. veljača 1951. : „Osobno ne treba mi pokret. Ono što mi je dato, uzmem zdravo za gotovo. Od svih pokreta kubizam mi je najdraži. Imao je tu prekrasnu, nesigurnu atmosferu refleksije- pjesnički okvir u kojem nešto može biti moguće, gdje umjetnik može prakticirati svoju intuiciju. Nije se htio otarasiti onoga što je bilo prije. Umjesto toga, dodao je još nešto na to. Dijelovi koje mogu cijeniti iz drugih umjetničkih pokreta proizašli su iz kubizma.“[9]

[7] Izvor:http://www.visual-arts-cork.com/history-of-art/abstract-expressionism.htm#actionpainting , učitano 20.04.2016.
[8] Izvor: http://www.dekooning.org/documentation/words/what-abstract-art-means-to-me , učitano 26.04.2016.
[9] Izvor: http://www.dekooning.org/documentation/words/what-abstract-art-means-to-me , učitano 26.04.2016.

Iako je stekao svoj ugled serijama apstraktnih slika, bio je okrenut tradicionalnim temama i naposljetku postaje poznat po svojim slikama žena, koje je slikao kroz karijeru. Kasnije se okrenuo krajolicima, te ih je nastavio slikati i u svojim osamdesetima, kada mu je um bio pomućen Alzheimerovom bolešću. U intervjuu koji je proveo David Sylvester za BBC, 1962. godine, de Kooning priča o slikama koje je napravio nakon serije „Žena“: „Slike prikazuju emocije, većina njih. Većina njih su krajolici, autoceste i osjećaji toga, izvan grada- s osjećajem odlaženja u grad ili izlaženja iz njega. Ja nisam ruralni lik. Nisam- kako bih to rekao- „seosko dijete“. Ja sam ovdje i volim New York. Ali volim ići van autom... Jednostavno sam lud za vožnjama, cestama i autocestama.“[10] Poznat po kontinuiranom radu na svojim platnima, de Kooning ih je često ostavljao s dojmom nedovršenosti, kao da je slika još u procesu kretanja i stvaranja do konačne definicije. (Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

Slika 1. Willem de Kooning – Woman I (1950. -1952.) , ulje, emajl, ugljen na platnu[11]

[10] Izvor: http://www.theartstory.org/artist-de-kooning-willem.htm , učitano 26.04.2016.
[11] Izvor: http://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2014/june/19/the-strange-story-behind-de-kooning-s-woman-i/ , učitano 21.03.2016.

Žena (Woman) I (Slika 1.) je vjerojatno njegova najpoznatija slika. De Kooning je radio dvije godine na njoj, prepravljajući je stalno i agresivno. Njegov trgovac je primijetio da je platno često imalo probijene rupe od snažnih poteza kistom. Stavljao je novine na površinu slike kako bi što duže mogao raditi s bojom, te kada bi ih otrgnuo otisak ostao bi kao dokaz procesa. Iako nikad nije osmišljavao svoje slike kao kolaže, koristio je tehniku kao odskočnu dasku za početak mnogih slika u seriji „Žene“, kopirajući slike ženskog osmjeha iz časopisa na poziciju usta na slici, no ovaj element je rijetko preživio na konačnoj verziji slike. Žena I utjelovljuje dvije glavne teme de Kooningovih djela. Prva je slika ženske figure. Napravio ju je kao odgovor na idealizirane žene u umjetnosti, što je potvrdio u intervjuu koji je proveo David Sylvester za BBC, 1962. godine: „“Žene“ imaju veze sa ženskim bićem kroz sva vremena, svi ti idoli, i možda sam zaglavio do određene mjere, nisam mogao dalje. To je učinilo jednu stvar za mene: eliminiralo je kompoziciju, razmještaj, odnose, svjetlo- sve te smiješne razgovore o linijama, boji i obliku- zato jer je taj lik bio jedina stvar koje sam se želio domoći.“[12]Drugo, djelo je važan korak u de Kooningovom istraživanju odnosa između figure i pozadine. U istom tom intervjuu koji je proveo David Sylvester za BBC, 1962. godine, de Kooning je izjavio kako se nije svima svidjela slika Žena I: „Pojedini umjetnici i kritičari napali su me zbog slike Žena I, serija slika koja je počela u 50-ima. Ali ja sam osjećao da je to njihov problem, ne moj. Ja se u stvari ne osjećam kao ne-objektivni slikar... Apsurdno je napraviti lik, poput ljudskog lika. Danas kada razmišljam o tome, uz boju, imamo problem stvaranja ili ne stvaranja lika. Ali tada iznenada postaje još apsurdnije ne stvoriti lik. Stoga, bojim se da moram slijediti svoje želje.“[13] (Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

2.4.2. Franz Kline

Franz Kline rođen je 23. svibnja 1910. godine u Pennsylvaniji, umro 13. svibnja 1962. godine u New Yorku. Američki je apstraktni ekspresionist najpoznatiji po velikim crno – bijelim slikama s apstraktnim motivima. Počeo je kao realist s tečnim stilom koji je usavršio akademskim obrazovanjem koji ga je poticao na divljenje prema starim majstorima, kao što je Rembrandt. No nakon preseljenja u New York i upoznavanja s Willemom de Kooningom, počinje razvijati svoj prepoznatljivi apstraktni stil. Upravo o tome priča u intervjuu koji je

[12] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str 102
[13] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str 103

proveo David Sylvester za BBC, 1963. godine: „Primijetio sam nešto s drugim umjetnicima koji koriste cijeli niz oblika boja i crne- kod Albresa, na primjer, koji eksperimentira sa žutom, crvenom, plavom, cijelim spektrom boja. Naravno da volim njegove slike u boji, ali kada vidim crno-bijelo kao što je „The Homage to a Black and White Square“ (J. Albres naslikao je više verzija), to najviše volim. Mislim da to ima neke veze s odlučivanjem upravo onoga što ti se najviše sviđa. Uvijek je tu taj prekrasan element sumnje.“[14]Pjesnik i kustos, Frank O`Hara smatrao je Klinea izvornim „akcijskim slikarom“ i njegove crno – bijele slike sigurno su pomogle uspostavi gestualne apstrakcije kao bitne sklonosti unutar apstraktne ekspresije. (O`Hara Frank, Jackson Pollock, 1959)

U knjizi, K. Kuh „The Artist's Voice: Talks with Seventeen Artists“, Kline opisuje stvaranje svojih slika: „Radim oboje: Stvaram preliminarne skice, drugi put slikam direktno, onda krenem slikati te ju zatim prebojam da postane druga slika. Ako slika ne valja, bacim ju. Kada radim preliminarne skice, ne povećavam samo te crteže već planiram područja na velikoj slici koristeći male crteže za odvojene dijelove. Kombiniram ih u završnoj slici, često dodajući ili oduzimajući nešto s originalnih skica.“[15]

Slika 2. Franz Kline – FourSquare (1956.), ulje na platnu[16]

[14] Sylvester David, Interviews with American Artists, Chatto & Windus, London, 2001, str. 61
[15] Kuh Katharine, The Artist's Voice: Talks with Seventeen Artists, Harper and Row, New York, 1962, str. 87
[16] Izvor: http://www.wikiart.org/en/franz-kline/four-square-1956,učitano 21.03.2016.

Four Square (1956.) (Slika 2.) – Četiri kvadrata, ulje na platnu, je još jedan primjer eksperimentiranja s kutnim, četvrtastim kompozicijama. Iako mnogi na slici vide most, otvorene prozore, ljestve, itd. Kline stvara organizaciju koja postaje slika, što je i naveo u knjizi „The Artist's Voice: Talks with Seventeen Artists“, Katharine Kuh; „Ne slikam konstrukcije mostova, nebodere ili praonice... Ne slikam zadane objekte- lik ili stol; slikam organizaciju koja postaje slika... nisu to te stvari koje me potiču na slikanje.“[17] Ljudi misle da uzima bijelo platno i slika crni znak na njemu, no on slika bijelo isto kao i crno jer je za njega bijela jednako važna. (Kuh Katharine, The Artist's Voice: Talks With Seventeen Modern Artists,1962)

2.4.3. Robert Motherwell

Robert Motherwell, rođen je 24. siječnja 1915. u Aberdeenu, Washington, umro 16. srpnja 1991. Provincetown, Massachusetts. Jedan je od slikara apstraktnog ekspresionizma s najboljom i najekstenzivnijom naobrazbom od svih slikara njujorške škole, učen u književnosti, filozofiji i europskoj modernističkoj tradiciji. Motherwell je bio vješt pisac i urednik, kao i elokventan govornik. Kroz svoja učenja, predavanja i publikacije, postao je neslužbeni glasnogovornik i tumač pokreta apstraktnog ekspresionizma. Smatrao je da je prije 1940. godine bilo relativno malo apstraktne umjetnosti u Americi. Kada se pojavila mnogi su je pogrešno tumačili, no za njega je to bila vrlo emocionalna umjetnost, ali i apstraktna. (Sylvester David, Interviews with American Artists,2001)

Nekoliko ključnih tema koje definiraju Motherwellov rad je dijalog: između represije i pobune, između europskog modernizma i nove američke vizije, i između formalnog i emocionalnog pristupa stvaranju umjetnosti. U katalogu izložbe „The School of New York“, u galeriji Perls, 1951. Motherwell citira: „Ni jedan pravi umjetnik ne završava sa stilom kojega je očekivao kada je krenuo s radom...dajući sebe slikarskom mediju u potpunosti, slikar pronalazi sebe i svoj vlastiti stil.“[18] Njegove slike, otisci i kolaži sadrže jednostavne oblike, naglašene kontraste boja i dinamičnu ravnotežu između suzdržanih i odvažnih gestualnih poteza kistom.

[17] Kuh Katharine, The Artist's Voice: Talks With Seventeen Modern Artists, Harper and Row, New York, 1962, str. 89

[18] Sandler Irving, New York School-the painters & sculptors of the fifties, Harper & Row Publishers, 1978, str. 46

Slika 3. Robert Motherwell – Elegy to the Spanish Republic No.110 (1971.), akril s grafitom i ugljen na platnu[19]

Poznato djelo Elegy to the Spanish Republic No. 110 (Slika 3.) – Elegija Španjolskoj republici broj 110 (1971.) je dio serije od preko 140 slika, na kojima je Motherwell radio kroz svoju dugu karijeru. Serija je umjetnikov spomenik španjolskom građanskom ratu. Slika je apstraktna i za svakoga ima različito značenje. Motherwell smatra da je umjetnikovo mišljenje o slici prvo etičko, a tek onda estetsko. Vjeruje da je umjetnikova „umjetnost" samo njegova svijest koja se razvija polako i mukotrpno s mnogo pogrešaka na putu. (Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

[19] Izvor: http://www.guggenheim.org/new-york/collections/collection-online/artwork/3047 , učitano 21.03.2016.

2.4.4. Mark Rothko

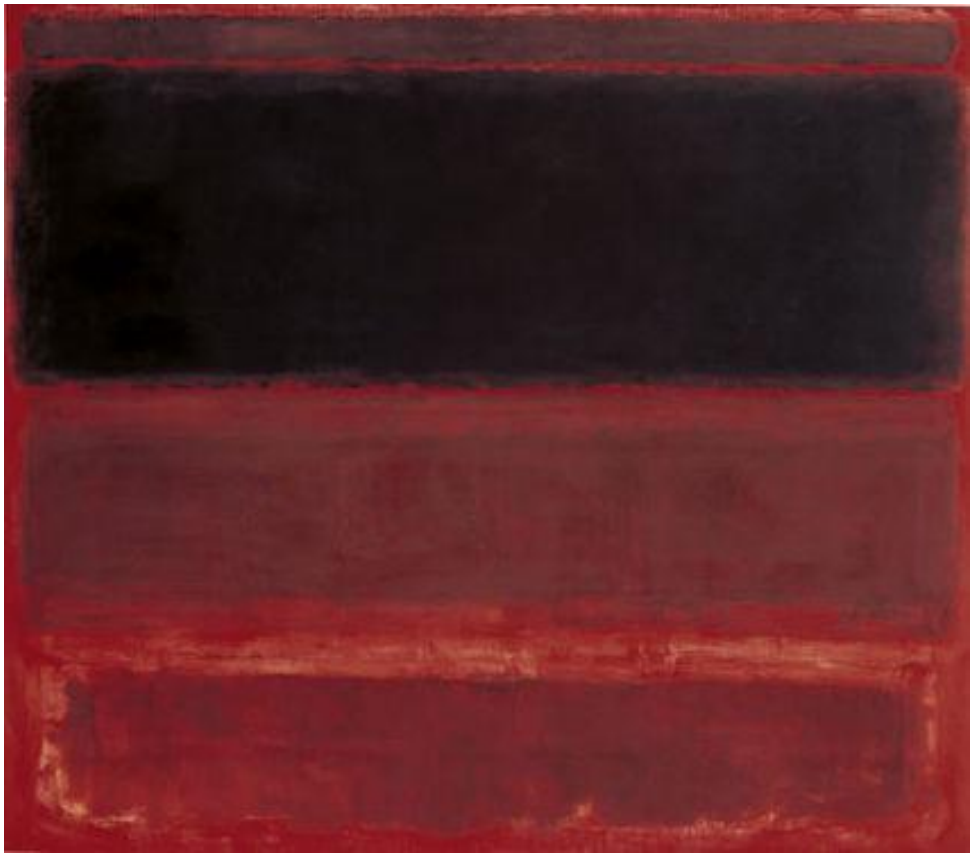
Mark Rothko, rođen je 25. rujna 1903. godine u Dvinsku, Rusija, a umro 25. veljače 1970. godine u New Yorku. Istaknuta je figura među slikarima njujorške škole slikara. Mijenjao je stilove do 1950-ih i pronalaska motiva mekih pravokutnih oblika u obojanim poljima boje. U knjizi, C. Rossa „Abstract Expressionism: Creators and Critics“, Rothko kaže: „Napredovanje slikarevog rada, putujući kroz vrijeme od točke do točke, bit će prema jasnoći: prema uklanjanju svih prepreka između slikara i ideje te između ideje i promatrača. Kao primjer takvih prepreka, dajem (među ostalima) sjećanje, povijest ili geometriju, koje su močvare generalizacije iz kojih bi se moglo izvući parodija ideja, ali nikada data ideja. Kako bi postigli tu jasnoću, neizbježno je biti shvaćen.“[20] Upoznat sa Nitzscheom[21], grčkom mitologijom i svojim rusko-židovskim porijeklom, njegova umjetnost je duboko prožeta emotivnim sadržajem. Ako naslovi slika podsjećaju na poznate mitove iz antike, koristili su ih jer su vječni simboli koji izražavaju nešto stvarno i postojeće u nama. (Seitz W.C., Abstract Expressionist Painting in America, 1983)

Veliki je borac za socijalnu revolucionarnu misao i pravo na samoizražavanje, te je svoja mišljenja iznosio i u esejima i kritičkim pregledima. Tako u knjizi, C. Rossa „Abstract Expressionism: Creators and Critics“ izjavljuje: „Najvažniji alat koji umjetnik konstantno koristi je vjera u svoju sposobnost da stvara čuda kada je to potrebno. Slike moraju biti čudesne; u trenutku kada je slika završena, intimnost između kreacije i tvorca je završila. On je autsajder. Slika mora biti za njega, kao i za bilo koga tko ju doživljava kasnije, otkriće, neočekivano i jedinstveno otkrivenje vječno poznate potrebe.“[22] Rothko je zadržao socijalne revolucionarne ideje iz mladosti kroz cijeli život. Posebice je podupirao potpunu umjetničku slobodu izražavanja, za koju je smatrao da je kompromitirana tržištem. Ovo vjerovanje ga je često stavljalo u sukob s umjetničkim ustanovama, te je često javno odgovarao na kritike, i povremeno odbijao provizije, prodaju i izložbe. (Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

1969. godine izložio je 10 slika u galeriji Sidny Janis, Four Darks in Red (Četiri tamne u crvenoj) (Slika 4.) je bila jedna od slika. Uspostavila je prototip za tamno crvenu/smeđu/crnu paletu i horizontalnu kompoziciju koju će kasnije koristiti i u drugim

[20] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str. 170
[21] Friedrich Wilhelm Nietzsche - njemački je filozof, pjesnik, skladatelj i klasični filolog koji je postao najprovokativniji i jedan od najutjecajnijih mislilaca 19. stoljeća
[22] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str. 168

djelima. U knjizi, C. Rossa „Abstract Expressionism: Creators and Critics“, Rothko opisuje kakve boje koristi radeći svoje slike: „Koristim boje koje su već doživljene kroz svijetlo dana i kroz stanje uma potpunog čovjeka. Drugim riječima, moje boje nisu boje, koje su laboratorijski alati izolirani od svih slučajnosti ili nečistoća, tako da one imaju određeni identitet ili čistoću.“[23] Odnos svojih slika i promatrača, Rothko je najbolje opisao u knjizi, S. Rodmana „Conversations with Artists“ : Nisam apstrakcionista...ne zanimaju me odnosi boje ili oblika ili bilo što drugo... Zainteresiran sam samo za izražavanje osnovnih ljudskih emocija- tragedija, zanos, žal, i tako dalje- činjenica da se mnogi ljudi slome i plaču kada se suoče s mojim slikama pokazuje da prenosim te osnovne ljudske emocije... Ljudi koji plaču pred mojim slikama, imaju isto vjersko iskustvo koje sam imao i ja kada sam ih naslikao. A ako su ganuti samo zbog njihovih odnosa boje, nisu shvatili smisao.“[24]

Slika 4. Mark Rothko – Four Darks on Red (1958), ulje na platnu[25]

[23] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str. 173
[24] Rodman Selden, Conversations with Artists, Devin-Adair, New York, 1957, str. 93
[25] Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Four_Darks_in_Red , učitano 21.03.2016.

2.4.5. Barnett Newman

Barnett Newman rođen je 29. siječnja 1905. godine u New Yorku, umro 4. srpnja 1970.godine u New Yorku. Imao je zajedničke interese s apstraktnim ekspresionistima, ali ogromna polja boje i zaštitni znak „zip“ (okomita linija na njegovim slikama), razlikuje ga od gestualne apstrakcije većine njegovih kolega. Reakcije na njegove zrele radove, čak i od njegovih prijatelja, je izostala kada je imao prvu izložbu. Tek kasnije u karijeri je postigao znatniji uspjeh, te postao uzor za minimaliste i drugu generaciju slikara polja boje (Color Field). Komentirajući jednu od njegovih izložbi 1959. godine, kritičar Thomas B. Hess napisao je: „U godini dana postao je od osobenjaka i izgnanika, očinska figura za dvije generacije slikara.“[26].

1940-ih bude se mnogi apstraktni slikari, među kojima i Barnett Newman, o čemu govori u knjizi, C. Rossa „Abstract Expressionism: Creators and Critics“: „1940-te, neki od nas su se probudili da bi pronašli sebe bez nade - pronaći takvo slikarstvo nije ustvari postojalo... Buđenje je imalo uzvišenje revolucije. Bilo je to takvo buđenje koje je nadahnulo težnju - viši cilj - sasvim drugačija stvar od ambicije – početi od ničega, da slikate kao nikada prije. Bio je to taj goli revolucionarni trenutak koji je stvorio slikare iz slikara.“[27] Newmanove slike bile su odmak od gestualne apstrakcije njegovih vršnjaka. Stvorio je svoj „zaštitnički znak“, okomitu liniju posred platna, o kojoj govori u intervjuu s Davidom Sylvesterom, 1965. godine: „Sylvester- Kada si prvi put napravio sliku s jednom ili dvije jednostavne linije, horizontalne ili vertikalne, na površini? Newman- Ja bih rekao da je započela 46- 47. godinama. Tada, kad god sam napravio sliku s jednim ili dva elementa na njoj, uvijek sam imao osjećaj atmosferske pozadine, pretpostavljam...“[28] Smatrao je da ljudi imaju osnovni nagon za stvaranjem, te da je slikarstvo, kao strast, živi glas, koji kada čujete, morate ga pustiti da govori. (Newmann Barnett and O'Neill John Philip, Barnett Newmann:Selected Writings and Interviews, 1992)

Jedna od najpoznatijih slika Newmanna je slika Onement I (1948.). Newman je vidio Onament I (Slika 5.) kao probitak u svom radu. Ona sadrži ono što je kasnije nazvao „zip“, vertikalna obojana pruga na slici. Ovaj motiv bio je centralni dio mnogih slika koje su sljedile. U intervjuu koji je proveo David Sylvester za BBC, 1965. godine, Newmann govori o

[26] Izvor:http://www.theartstory.org/artist-newman-barnett.htm , posjećeno dana 05.05.2016.
[27] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str. 147-148
[28] Newmann Barnett and O'Neill John Philip, Barnett Newmann:Selected Writings and Interviews, University of California Press, 1992, str. 255

stvaranju slike Onement I: „. ...(stvarajući svoje djelo Onement, 1948.)... od tada sam morao odustati od bilo kakve povezanosti s prirodom, kao što se vidi...To ne znači da mislim da su moje stvari matematičke ili uklonjene iz života. Pod „priroda“ mislim nešto vrlo specifično. Mislim da su neke apstrakcije- npr. Kandinskog- stvarno slike prirode. Trokuti i sfere ili krugovi mogu biti boce. Mogu biti stabla, ili zgrade. Mislim da sam se u slici OnementI uklonio iz prirode. Ali nisam sebe uklonio iz života.“[29] Ime slike je arhaična dervacija riječi „atonement“[30], značeći stanje spajanja u jedno. Za Newmana ova nejednako obojena vertikalna linija na radnim poljima boje ne dijeli platno, već spaja dvije strane, želeći pobuditi u promatraču intenzivno fizičko i emocionalno iskustvo. (Newmann Barnett and O'Neill John Philip, Barnett Newmann:Selected Writings and Interviews, 1992)

Slika 5. Barnett Newman – Onement I (1948), ulje na platnu[31]

[29] Sylvester David, Interviews with American Artists, Chatto & Windus, London, 2001, str. 37
[30]Atonement eng. – pokajanje, pomirenje
[31] Izvor: http://www.wikiart.org/en/barnett-newman/onement-i-1948 , učitano 21.03.2016.

2.4.6. Clyfford Still

Clyfford Still rođen je 30.studenog 1904. godine u Grandunu, North Dakota, umro 23. lipnja 1980. godine u Baltimoreu, Maryland. Iako nije poznat kao neki suvremenici njujorške škole slikanja, Clyfford Still je bio prvi koji je napravio pomak prema novom radikalno apstraktnom stilu bez očitih predmeta. U knjizi, C. Rossa „Abstract Expressionism: Creators and Critics", Still govori o apstraktnoj umjetnosti: „Mi smo sada predani nesvrstanoj (nekvalificiranoj) umjetnosti, ne ilustriramo potrošne mitove ili suvremene alibije. Svatko mora preuzeti totalnu odgovornost za ono što izvršava. I mjera njegove veličine bit će u dubini njegovog shvaćanja i njegove hrabrosti u realizaciji svoje vizije."[32] Smatrao je da nije akcijski slikar te da slika nije sama za sebe već je nastavak prijašnjih slika. Često je komentirao da su najbolja djela upravo ona s najmanje i najjednostavnijim elementima. (Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

Nije bio zainteresiran za oslikavanje svoga vremena jer nije vidio smisao u dodavanju njezinoj mamutskoj aroganciji kompliment grafičke počasti. Isto tako nije želio da drugi slikari imitiraju njegova djela, već samo da imitiraju njegove primjere za slobodu i nezavisnost od svih vanjskih, dekadentnih i korumpiranih utjecaja. (Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

Najvažnije djelo 1948-C (1948.), (Slika 6.) je savršen primjer Stillovih zrelih radova drugoj polovici 1940-ih: figuracija potpuno nestaje, kako bi bila zamijenjena poljima boje. U knjizi, C. Rossa „Abstract Expressionism: Creators and Critics", Still govori o odnosu promatrača prema njegovim slikama: „ Promatrač će obično vidjeti ono što su ga njegovi strahovi, nade i znanje naučili da vidi. Ali ako se odmakne od tih zahtjeva koji pred njim drže ogledalo, tada će osjetiti neke implikacije djela. Ali što god vidi ili osjeti treba zapamtiti da su za mene te slike morale značiti nešto drugo."[33] Njegova djela su poput simfonije u kojoj svaka slika ima svoju ulogu. (Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

[32] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str. 138
[33] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str. 193

Slika 6. Clyfford Still – 1948-C (1948), ulje na platnu[34]

2.4.7. Philip Guston

Philip Guston rođen je 27. lipnja 1913. godine u Montrealu, Kanadi, umro 7. lipnja 1980. godine u New Yorku. U karijeri s konstantnom borbom i evolucijom, Guston se prvo pojavio kao socijalni realist te je slikao murale 1930-ih. Kasnije je razvio jedinstveni i visoko utjecajni stil crtanog realizma, ali je bio poznat i kao apstraktni ekspresionist. No nikada se nije pronašao u njemu, što i tvrdi u intervjuu koji je proveo David Sylvester za BBC, 1960. godine: „Ne mogu pronaći slobodu u apstraktnom slikarstvu. Zapeo sam s lokacijama, nekoliko područja boje u odnosu na neku vrstu cjeline koju želim. I tako je problem figuracije donekle nebitan za mene. Mislim da se neke od najboljih slika napravljene u New Yorku u današnje vrijeme figuracije, ali nisu prepoznate kao takve. Također smatram da su moje slike neka vrsta figuracije. Mislim da svaki bolji slikar ovdje u New Yorku ustvari slika autoportret.“[35] Za njega je slika nečista, te mu je smiješno u apstraktnoj umjetnosti što se

[34] Izvor: http://www.cavetocanvas.com/post/12562273106/1948-c-clyfford-still-1948 , učitano 21.03.2016.
[35] Sylvester David, Interviews with American Artists, Chatto & Windus, London, 2001, str. 91 – 92

govori o njoj kao čistoj, autonomnoj i samoj za sebe. Smatra da je ona prilagodba nečistoća koju uzrokuje kontinuitet slike. (Anfam David, Abstract Expressionism, 1990)

Njegova poznatija slika, dok je još eksperimentirao s akcijskim slikarstvom, je Last Piece (1958.). Iako joj je samo ime Zadnji dio, ne predstavlja zadnju sliku apstraktnog slikarstva. Predstavlja prijelaz od blistavih oblika ranih 1950-ih prema prepoznatljivim motivima njegovim kasnijim, više figurativnim djelima. Za njega su slike poput rata između trenutka i određenog isječka iz sjećanja. (Anfam David, Abstract Expressionism, 1990)

Slika 7. Philip Guston – Last Piece (1958), gvaš[36]

2.4.8. Hans Hoffmann

Hans Hoffmann rođen je 21. svibnja 1880. godine u Wissenbergu, Njemačkoj, umro 17. veljače 1966. godine u New Yorku. Umjetnik i učitelj koji je prebjegao iz Njemačke u SAD 1930. Sa sobom je donio veliko znanje o francuskoj umjetnosti, stečeno u Parizu prije 1. svjetskog rata. Bio je ključna figura u širenju modernističkog stila i ideja u SAD-u. Podučavao je Lee Krasner, Helen Frankenthaler, Larryja Rivasa, te je bio u bliskim odnosima s Jacksonom Pollockom. Hoffmanove godine u Prizu dovele su ga u direktan kontakt s

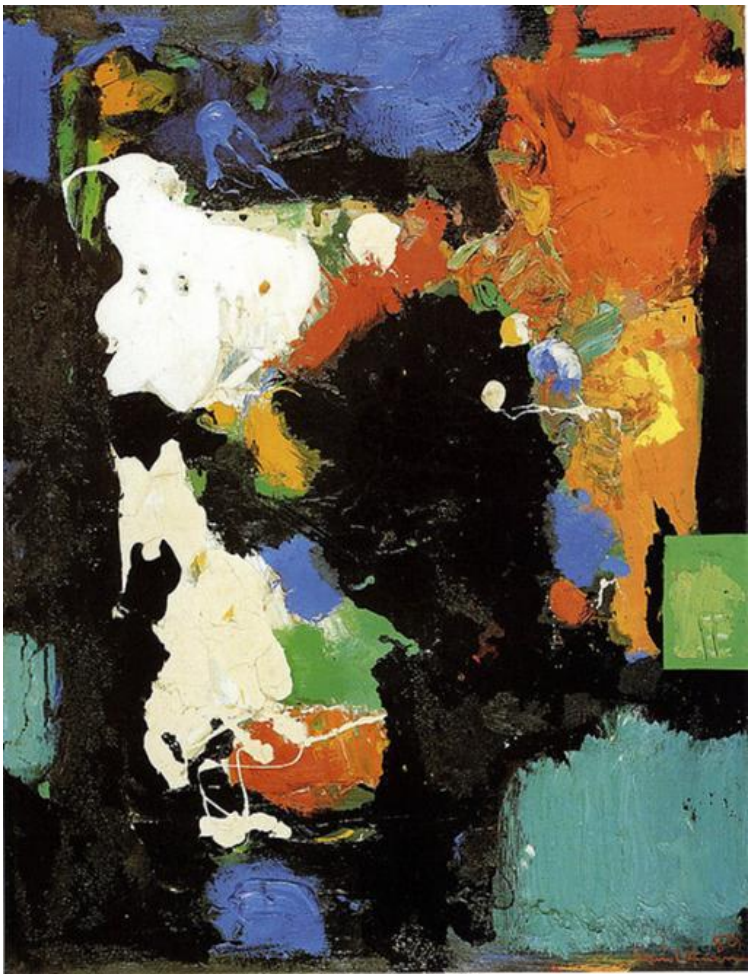
[36] Izvor:http://www.wikiart.org/en/philip-guston/last-piece-1958 , učitano 21.03.2016.

umjetnicima poput Georges Braquea, Pabla Picassa, Fernanda Legera i Roberta Delaunayja, i njegova djela bila su mješavina ovih različitih stilova. ((Ross Clifford, Abstract Expressionism: Creators and Critics, 1990)

Za Hoffmanna slikarstvo je estetski užitak, o čemu govori u knjizi, C. Rossa „Abstract Expressionism: Creators and Critics“: „Slikarstvo je estetski užitak – želim biti „pjesnik“. Kao umjetnik trebam biti u skladu sa svojom prirodom. Moja priroda ima lirsko, kao i dramatično raspoloženje. Ni jedan dan nije isti. Jedan dan se osjećam izvrsno za raditi te osjećam ekspresiju, što se vidi na radu. Samo s vrlo jasnim umom na jasan dan mogu slikati bez prekida i bez hrane jer je moja dispozicija takva. Moji radovi bi trebali odražavati moje raspoloženje i najveći užitak imam kada radim.“[37] Hoffman je vjerovao da je priroda izvorište umjetnosti te budući da je neiscrpna, život i priroda stalni su poticaj na kreativni um. (Goodman Cynthia, HansHoffmann (Modern master series), 1986)

Njegova najpoznatija slika je The Conjurer- mađioničar, prizivač duhova (1959.), ulje na platnu. The Conjurer (Slika 8.) predstavlja raznovrsnost Hoffmannovog zrelog stila. U knjizi, K. Kuh „The Artist's Voice: Talks With Seventeen Modern Artists“ Hoffmann izjavljuje: „Uglavnom mrzim kategorične oznake. Kao mladi umjetnik već sam bio vrlo jasan o tome – da „opredmećivanje“ nije konačni cilj umjetnosti. Postoje veće stvari od predmeta. Najveća stvar je ljudski um.“[38] Njegov glavni cilj u slikarstvu bio je stvoriti pulsirajuće, svijetle i otvorene površine koji proizlaze iz mističnog svjetla, s najdubljim uvidom u iskustvo života i prirode. (Kuh Katharine, The Artist's Voice: Talks With Seventeen Modern Artists, 1962)

[37] Ross Clifford, Abstract Expressionism:Creators and Critics, Abrahams Publishers, New York, 1990, str. 225
[38] Kuh Katharine, The Artist's Voice: Talks With Seventeen Modern Artists, Harper and Row, New York, 1962, str. 118

Slika 8. Hans Hoffman – The Conjurer (1959), ulje na platnu[39]

[39] Izvor: http://www.wikiart.org/en/hans-hofmann/the-conjurer-1959 , učitano 21.03.2016.

3. JACKSON POLLOCK

Jackson Pollock bio je jedna od prvih umjetničkih superzvijezdi. Bio je glavni apstraktni ekspresionist, u grupi američkih umjetnika koji su postigli uspjeh u kasnim 1940-ima. Pollockova metoda prskanja boje na platna zaslužna je za nadimak Jack the Dripper (drip – kapanje curenje). Slike nastale kapanjem boje po platnu (drip slike), po kojima je stekao svoju reputaciju, su sve nastale unutar par vrijednih godina.(The Encyclopedia Of Visual Arts, Vol. 8, 1983)

3.1. Odrastanje

Ništa u Pollockovom djetinjstvu nije odavalo njegovu budućnost. Njegovi roditelji bili su škotsko – irskog podrijetla i borili su se za preživljavanje. Pollock je bio njihov peti i posljednji sin, rođen je u Cody-ju, Wyoming 28. siječnja 1912. Tijekom 1800 –ih milijuni ljudi iz Europe i Azije došli su u Sjevernu Ameriku. Većina bježeći od neimaštine ili zakona u rodnim zemljama. Svi su bili očarani obećanjima o bogatstvima koje je moguće zaraditi, uglavnom poljoprivredom ili rudarenjem. Stvarnost je bila drugačija. Nisu svi imigranti preživjeli put do Amerike, a oni koji su stigli često su ostajali bez novca kako bi kupili ikakav komad zemlje. Umjesto toga, radili su u gradovima ili na željeznicama. Oni koji su se nastanili na Zapadu živjeli su težak život, mnogi su umrli od gladi, bolesti ili neprijateljskih Indijanaca. Kada su Pollockovi roditelji stigli u Cody još je bilo slobodne zemlje koju bi naselili, no doseljenici su trebali novac da grade na njoj. Pollockovi nisu imali novca da kupe drvo za izgradnju kuće, stoga su je iznajmljivali. Pollock je često spominjao svoje rodno mjesto, iako je njegova obitelj napustila Cody kada je bio star deset mjeseci. Grad je bio nazvan prema Codyju iz „Buffalo Billa“ i predstavljao je sve divlje na Zapadu – bezakonje, slobodu i priliku. Pollockovi roditelji pokušali su, i nisu uspjeli u poljoprivredi i raznim drugim poslovima te su se neprestano selili. Dok je Pollock navršio osam godina, njegov otac radio je daleko od doma te je svaki mjesec slao obitelji novac. (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Kao tinejdžer pohađao je kamp za vojne časnike, no već tada je počeo piti te je ubrzo izbačen iz njega zbog tučnjave. Tada nije pokazivao nadarenost za umjetnost. Njegov brat Charles se činio nadarenijim, 1922. godine upisao se na Umjetnički institut Otis u Los Angelesu. Umjetnički časopisi koje je slao kući predstavili su Pollocku i Sandeu (četvrti brat) modernu europsku umjetnost i inspirirali njihove umjetničke ambicije. 1928. godine Pollock

je upisao Manual Arts High School u Los Angelesu. (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

3.2. Školovanje

Dok je bio u Manual Arts High School, Pollock upija nove ideje. Njegov mentor ga upoznaje sa teozofijom[40], granom Hindu misticizma koju je razvila ruska spiritualistica Helena Blavatsky 1870-ih. Učenja teozofije imala su smisla za mladog umjetnika, ali Pollockov brat Charles nije bio impresioniran. U pismima govori Pollocku da je teozofija bijeg od stvarnosti, te savjetuje brata da potraži značenje u slikama meksičkih muralista. Pollock je znao da želi biti umjetnik, ali nije znao koje vrste. Crteži su ga frustrirali te u jednom pismu priznaje Charlesu: „Moji crteži su, iskreno, truli, čini se da im nedostaje slobode i ritma, hladni su i beživotni“[41]. U to vrijeme činilo se da bi se mogao okrenuti kiparstvu prije nego slikarstvu. Pollockovi najbliži prijatelji u školi bili su Philip Goldstein; kasnije Philip Guston, apstraktni ekspresionist) i Miguel Tolegian, zajedno su pisali i objavljivali školski časopis, „Dnevnik slobode“. U drugom polugodištu Pollock je izbačen iz škole. Vratio se u školu godinu dana kasnije, ali je opet izbačen, ovoga puta zbog sukoba s učiteljem. (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Pollock se zaputio u New York te se tamo upisao u Arts Students League, u kojoj je njegov brat Charles bio od 1926. godine. Prijavio se za nastavu murala sa Thomasom Hart Bentonom, koji je podučavao studente da gledaju temeljne uzorke na slici te je tu Pollock počeo učiti osnove kompozicije. Pokret meksičkih muralista bio je na vrhuncu u ranim 1930-im. Bili su ohrabreni odlukom meksičkog predsjednika Obregona o umjetnosti na javnim mjestima, naročito murali koji su slavili bogatu aztečku[42] povijest Meksika. Trojica vodećih meksičkih muralista Diego Rivera, Jose Clemente Orozco te David Alfaro Siqueiros proveli su vrijeme u SAD-u. Jedno od najpoznatijih djela J. C. Orozcoa je freska Prometej (Slika 9.) koju su u lipnju 1931. godine, u Claremontu, Kalifornija vidjeli Pollock i Charles. Kasnije su gledali Orozcoa kako radi u New School for Social Research u New Yorku. Slikao je seriju murala dva kata više od Thomasa Harta Bentona, njihovog mentora na Arts Student League. Rivera je bio najpoznatiji od tri meksička muralista te ga je Pollock 1933. godine gledao

[40] Teozofija - mistično ezoterična doktrina, koja nastoji povezati filozofska istraživanja i teme s mističnim nastojanjima spoznaje Boga, grana hindu misticizma

[41] OliverClaire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, Franklin Watts Publishing, 2003, str.8

[42] Asteci - moćan indijanski narod koji je u 15. i 16. stoljeću vladao velikim carstvom u južnom Meksiku

kako slika Man at the crossroads u newyorškom Rockefeller Centru. Ovo djelo je bilo uništeno prije nego je završeno jer je prikazivalo Vladimira Lenjina, komunističkog vođe ruske revolucije. Siqueiros je bio najotvoreniji i politički najaktivniji od meksičkih muralista. 1936. godine Pollock je direktno radio za Siqueirosa u njegovoj radionici. (O`Hara Frank, Jackson Pollock, 1959)

Slika 9. Jose Clemente Orozco – Prometej (1930.), mural[43]

Pollockov učitelj Benton slikao je, među ostalom, kauboje, vlakove i vagone, saloone, rudnike i dramatične krajolike kako bi sačuvao sliku nedavne prošlosti Amerike. Pollock se divio Bentonovim djelima i eksperimentirao je sa sličnim subjektima u slikama Camp With Oil Rig i Going West (slika 10.). Gotovo je uhvatio stil starijih slikara, ali njegova su djela bila mračnija, sumornija. Pollock je ručao s Bentonima najmanje jednom tjedno od 1934. do 1937. godine, te je često bio gost u njihovoj vikendici na Martha`s Vineyard, otoku nedaleko od obale Massachusettsa. (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

[43] Izvor: http://www.pomona.edu/museum/exhibitions/2011/stealing-fire, učitano 05. 04. 2016.

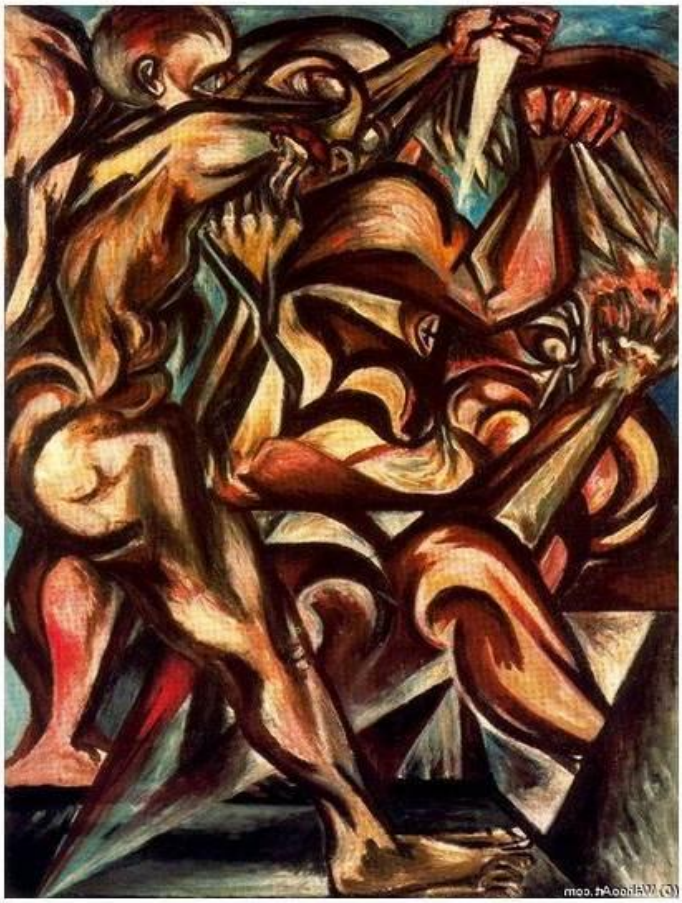
Slika 10. Jackson Pollock - Going West (1934. – 1938.), ulje na šperploči [44]

3.3. Rane godine stvaralaštva

U proljeće 1936. godine Pollock i njegov brat Sande prijavili su se za volontiranje u radionici Davida Alfara Siqueirosa, koja je radila komunističke plakate za svibanjsku paradu u New Yorku. Politika nije interesirala Pollocka, ali Siqueirosove metode jesu. Siqueiros je eksperimentirao s aparatom za varenje, sprej pištoljem, korištenim materijalima kao što je cement, boja za aute, te prskanjem boje. Pollock je probao ove tehnike u svom studiju, ali mu je bilo teško uopće slikati. Pridružio se Federalnom umjetničkom projektu[45] (Federal Art Project) 1935. godine, no neka od njegovih djela bila su odbačena. U depresiji, okrenuo se alkoholu i ubrzo je dobio otkaz od FAP-a. Od lipnja 1938. godine proveo je četiri mjeseca u Bloomingdale mentalnoj ustanovi kako bi se riješio alkoholizma. Tamo su doktori koristili terapiju umjetnošću kako bi pomogli svojim pacijentima te je Pollock napravio nekoliko bakrenih tanjura i zdjela. Nakon što je izašao iz bolnice, ponovno je počeo piti i slikati, te se

[44] Izvor: http://www.jackson-pollock.org/going-west.jsp , učitano 05.04.2016.
[45] FAP- Federal Art Project- projekt vizualnih umjetnosti vlade SAD-a za vrijeme Velike depresije, zapošljavao je veliki broj umjetnika koji su radili djela za javne ustanove

iznova zaposlio u FAP-u. Nova djela, kao što je Naked Man With Knife (Slika 11.) inspirirana su muralima Josea Orozocoa, kojima se divio. Od 1935. do 1942. godine radio je za FAP. Federal Art Project na svom vrhuncu zapošljavao je oko 5000 umjetnika, među kojima Arshile Gorky, Willem de Kooning, Philip Guston i Mark Rothko. Pollock je bio plaćen 23.50 $ tjedno za stvaranje jedne slike mjesečno – iako to nije uvijek postigao. Djela su bila za škole, poštanske urede, i druge javne zgrade, no mnoge su završile u skladištima i kasnije bile uništene.(O`Hara Frank, Jackson Pollock, 1959)

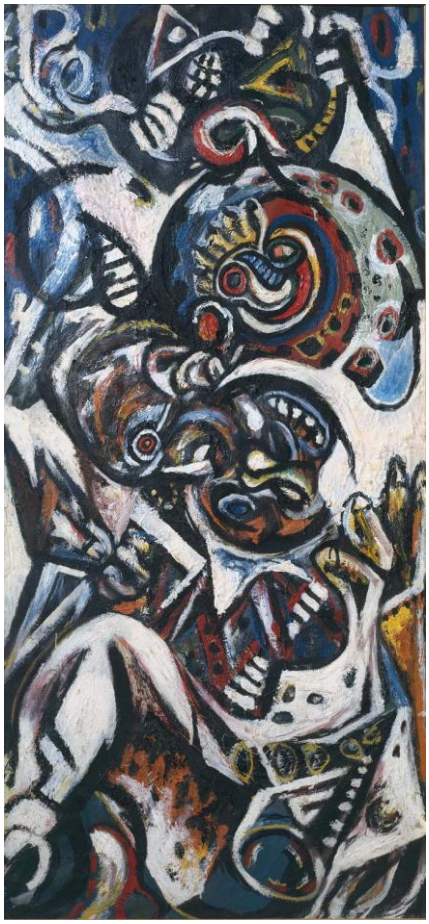

Slika 11. Jackson Pollock –Naked Man with Knife (1938. – 1940.), ulje na platnu[46]

1937. godine Pollock upoznaje Johna Grahama, Graham je bio slikar, kritičar i kustos[47]koji je pobjegao u New York od ruske revolucije. Vidio je veliki potencijal u Pollocku. Divio se njegovom djelu Birth (Slika 12.) sa spljoštenom perspektivom i motivima maski i uključio je djelo u izložbu „Američke i francuske slike“ koju je organizirao 1942. godine, a na kojoj su sudjelovali poznati europski umjetnici kao što je Pablo Picasso, Henri

[46] Izvor: http://www.wikiart.org/en/jackson-pollock/man-with-knife-1940 , učitano 05.04.2016.
[47] Kustos - osoba koja uređuje, obrađuje i obnavlja zbirku umjetničkih djela; čuvar zbirke (npr. u muzeju), kurator

Matisse, Georges Braque kao i dotada nepoznati američki umjetnici William de Koonig, Lee Krasner i Jackson Pollock. (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Slika 12. Jackson Pollock – Birth (1941.), ulje na platnu[48]

Leonore (ili Lee) Krasner bila je židovska slikarica rođena u Brooklynu. Studirala je pod mentorstvom avangardnog[49] slikara Hansa Hoffmana (1880. – 1966.), te je i sama počela raditi apstraktne slike. Kada je saznala da je Pollockov rad uključen u izložbu pored njezinih, zaintrigirala se te ga je potražila. Rekla je za Pollocka: „Zaljubila sam se u njega – fizički, mentalno – u svakom smislu riječi“[50] Par je otkrio da dijele ljubav prema Picassu i interes za filozofa Junga. Krasner je od prvog trena prepoznala Pollockovu genijalnost. Na početku 20. stoljeća Pariz je bio jedno od važnijih središta svijeta umjetnosti. Ta se pozicija mijenja početkom Drugog svjetskog rata kada mnogi umjetnici i kolekcionari bježe iz Europe u New

[48] Izvor: http://www.tate.org.uk/art/artworks/pollock-birth-t03979 , učitano 05.04 2016.
[49] Avangarda - uobičajeni izraz iz umjetnosti i politike, za sve inovativne, eksperimentalne pokrete koji idu ispred svog vremena. Ona je nastavak modernizma na početak 20.stoljeća i traje od 1910.-1930.godine
[50]Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, Franklin Watts Publishing, 2003, str. 14

York, Roberto Matta, Salvador Dali, Fernand Leger, Piet Mondrian, Andre Masson i Andre Breton. Breton je bio osnivač nadrealističkog pokreta. Bio je pjesnik te je napisao proglase u kojima je precizirao ciljeve nadrealista od kojih je i „automatizam“ – opuštanje i isključivanje kako bi mogao pisati ili slikati iz podsvijesti (skrivenih dijelova uma u kojima su skrivene najdublje želje). U New Yorku, Roberto Matta organizira popodnevna okupljanja na kojima se raspravljalo o nadrealističkim metodama. Pollock je išao na te sastanke, ali je bio previše sramežljiv da bi previše rekao, nekima je djelovao suzdržano. Kipar David Hare u knjizi, O. Claire „Artists in Their Time“, kaže za njega: „Jackson nije volio nadrealiste zato jer ih je smatrao antiameričkima. I nadrealisti nisu voljeli njega zato....Jackson im se nije uopće dodvoravao (laskao).“[51]

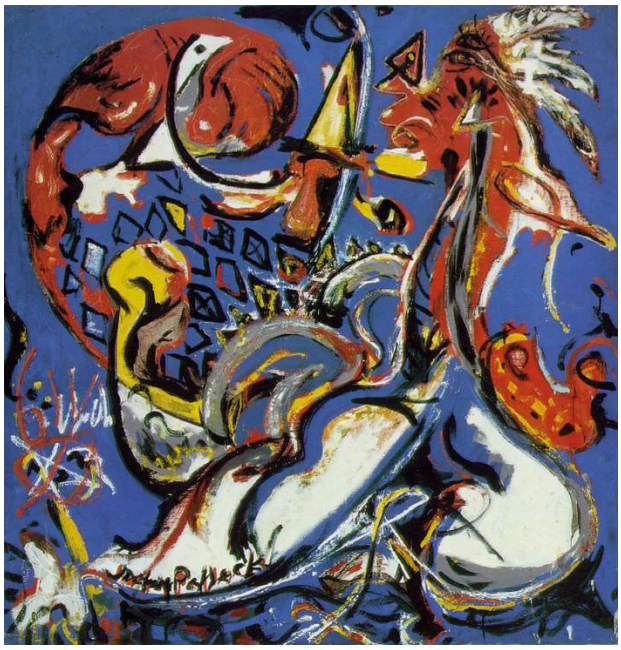
Povratkom američke nasljednice Peggy Guggenheim 1941. godine u New York promjenila se Pollockova sreća. Guggenheim je bila u Europi od kraja Prvog svjetskog rata, živjela je u Londonu i Parizu te je skupljala i trgovala djelima moderne umjetnosti. Njezino ime bilo je povezano s nadrealistima i nakratko je bila u braku s jednim od njih, Maxom Ernstom. Nakon povratka u New York otvorila je galeriju Art of This Century (Umjetnost ovog stoljeća). Poslije rata vratila se u Europu. Do jeseni 1942. godine Lee Krasner uselila se u Pollockov stan u New Yorku, upoznala ga je sa svojim prijateljima, uključujući nadrealista Roberta Mattu, kritičara Clementa Greenberga i slikara Hansa Hoffmanna. Njeno divljenje godilo je Pollockovom samopouzdanju. U naletu kreativnosti, napravio je tri velike slike, uključujući Stenographic Figure (Slika 13.) (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Slika 13. Jackson Pollock – Stenographic Figure (1942.), ulje na platnu[52]

[51]Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, Franklin Watts Publishing, 2003, str.16
[52] Izvor: http://www.jackson-pollock.org/stenographic-figure.jsp , učitano 06.04.2016.

Roberto Matta upoznao je Pollocka s Peggy Gugenheim 1943. godine te ga je ona tražila da pošalje komad za njezinu galeriju (Art of The Century gallery). Pollock je poslao Stenografski lik (prvotno nazvan Painting – Slika). Na izboru slika za proljetnu izložbu jedan od sudaca bio je Piet Mondrian, poznati nizozemski apstraktni umjetnik te je pritom rekao: „Imam osjećaj da je ovo najuzbudljivija slika koju sam vidio nakon dugo, dugo vremena, ovdje ili u Europi“[53]. Stenografski lik ima žute, crne i bijele črčkarije nalik na grafite. Mondrian nije bio jedini umjetnik impresioniran Stenografskim likom, Francuz Marcel Duchamp bio je još jedan. Njih dvojica uvjerila su Peggy Guggenheim da Pollocku da prvu samostalnu izložbu. Howard Putzel, njezin asistent, nagovorio ju je da da Pollocku fiksnu mjesečnu plaću, te se on potpuno posvetio slikanju. Uzbuđen zbog prve samostalne izložbe, slikao je s ogromnom energijom, inspiriran motivima primitivne umjetnosti, naročito Indijanaca, koju je susreo u djetinjstvu (Slika 14.). (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

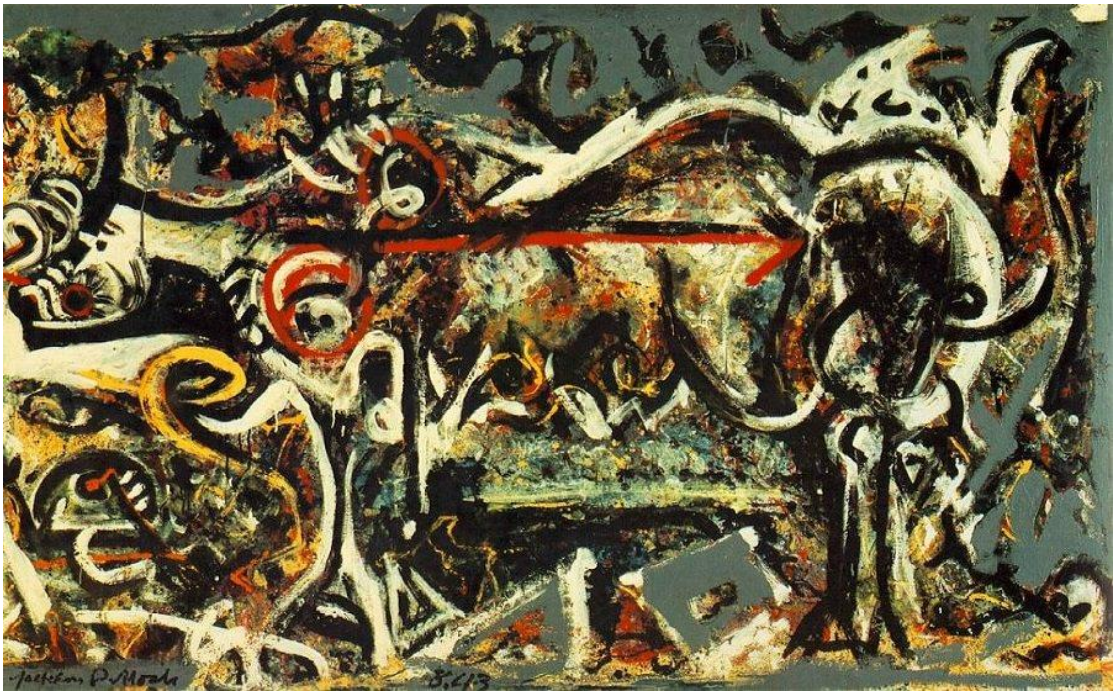

Slika 14. Jackson Pollock – Moon Women Cuts A Circle (1942.), ulje na platnu[54]

Recenzenti izložbe brzo su primijetili utjecaj Pabla Picassa, čije je izložbe Pollock više puta posjetio. Picassov utjecaj najviše je vidljiv u središnjem komadu izložbe She-Wolf (Slika 15.). Stvorenje na slici ima dvije glave, no nijedna nije glava vuka. Na lijevoj strani je

[53]Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, Franklin Watts Publishing, 2003, str. 18
[54] Izvor: http://www.jackson-pollock.org/moon-woman-cuts-the-circle.jsp , učitano 06.04.2016.

glava bika, slična stiliziranim bikovima Pabla Picassa, glava na desno je od bizona kao na novčićima iskovanima između 1913. i 1938. godine. 1944. godine kada je MoMA[55] (Museum of Modern Art) otkupila sliku She Wolf za svoju muzejsku kolekciju Pollock ju je odbio objasniti govoreći kako je ona „nastala zato jer ju je on morao naslikati. Svaki pokušaj da kažem više o tome... samo bi je uništilo.“[56]

Slika 15. Jackson Pollock – She Wolf (1943.), ulje na platnu[57]

3.4. Ratne godine

Dok je Jackson stvarao ime i reputaciju SAD je bio u ratu (1941.-1945.), bio je proglašen nesposobnim za vojsku. Najbliže što je napravio kako bi pomogao ratu bilo je zaposlenje u FAP-u (Federal Art Project). Od prosinca 1942. godine, Krasner ga je zaposlila na svom projektu izrade plakata za umjetnički program Državnog ratnog odjela, koji je kasnije raspušten. Nasilje na slikama nastalima tokom rata uglavnom reflektira njegove osobne psihološke probleme, nepovezane s ratom. Ovdje Pollock radi s tintom u boji, olovkom, brzosušećim gvašem (Slika 16.). (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

[55] MoMA- muzej umjetnosti u centru Manhattan-a grada New York City, SAD, institucija koja je odgovorna za razvoj i kolekciju modernih umjetničkih djela, najutjecajniji muzej moderne umjetnosti u svijetu
[56]David Anfam, Abstract Expressionism, Thames and Hudson Ltd, London, 1990, str. 87
[57] Izvor:http://www.jackson-pollock.org/the-she-wolf.jsp , učitano 06.05.2016.

Slika 16. Jackson Pollock – War (1947.), tinta, gvaš, olovka[58]

3.5. Vrhunac karijere

Pollock i Lee Krasner vjenčali su se u listopadu 1945. godine i preselili u tada mirniju četvrt Long Island, kako bi pobjegli od grada. Kupili su kuću za 5000 $, bez struje, grijanja, vode i prva zima je bila izuzetno teška. Ovdje stvara slike Yellow Triangle (Žuti trokut), The Tea Cup (Čajna šalica), The Water Bull (Vodeni bik) i The Key (Ključ). Ova raznobojna-šarena apstraktna ulja na platnu nazvao je „Accabonac Creek" serija, prema potoku koji je protjecao pokraj kuće. U ovom periodu u potpunosti je prestao koristiti štafelaj (slika The Key-Ključ na pozadini ima otiske poda na kojem je slikao). (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Iduća serija „Sounds in the Grass" (Zvukovi u travi) bila je više apstraktna bez pokreta. Slika Shimmering Substance (Svjetlucava tvar) i Eyes in the Heat (Oči u vrućini) prve su njegove „allover" slike. Pollockove „allover" slike su gusta kaotična ponavljanja svuda preko platna (all over). Ovaj efekt koristi kako bi pretvorio sliku tako da niti jedan dio platna nije važniji od drugog dijela.(Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Tijekom 1947. radio je na postavljanju prve samostalne izložbe za galeriju Betty Parsons. Betty Parsons je nakon odlaska Guggenheim u Europu preuzela dio njenih umjetnika. Parsons je bila trgovkinja umjetninama u Parizu u 1920-ima, vraća se u SAD

[58] Izvor: http://www.jackson-pollock.org/war.jsp , učitano 06.04.2016.

1933. godine i otvara prvu galeriju 1946. godine. Guggenheim je imala problema s pronalaženjem galerija koja bi preuzela Pollockov ugovor zbog njegovog problema s alkoholizmom. Parsons je preuzela od Guggenheim još nekoliko dotada nepoznatih umjetnika, uključujući Clyfforda Stilla, Marka Rothka i Barnetta Newmana. Pollock je postigao nevjerojatan uspjeh, s novim djelima kao što su Galaxy (Galaksija), Cathedral (Katedrala) i Full Fathom Five (Slika 17.), na kojima uvodi svoju tehniku „kapanja". (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Slika 17. Jackson Pollock – Full Fathom Five (1947.), ulje na platnu, Drip[59]

Reakcija na izložbu bila je mlaka, samo je jedna slika prodana. Recenzenti su vidjeli energiju u radu, ali je nisu razumjeli. Pollockov rad je izgledao previše dekorativno da bi bio ozbiljan. Pollock je najpoznatiji po dinamičnim slikama kapanja, curenja boje po platnu nastalima između 1947. i 1951. Umjesto postavljanja na štafelaj, Pollock je platna stavljao na pod. „Osjećam se bliže, više kao dio slike zato što zbog toga mogu hodati oko nje, raditi sa sve četiri strane, i doslovce biti u slici, slično kao indijanski slikari na pijesku na Zapadu"[60] Bacajući boju na platno, prskajući kapi s kraja štapa Pollock koristi cijelo tijelo (Slika 18.), te ne priznaje da su njegova djela proizvod slučajnosti. Čak i ako je nesvjesno, njegovi ritmovi

[59] Izvor: http://www.jackson-pollock.org/full-fathom-five.jsp , učitano 06.04.2016.
[60]Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, Franklin Watts Publishing, 2003, str. 30

su stvorili sliku.. „kada sam u svojoj slici, nisam svjestan onoga što radim. Tek poslije postoji period upoznavanja kad vidim o čemu se radi... Slika ima svoj život. Ja ju pokušavam oživjeti. Tek kada izgubim kontakt sa slikom nastaje nered. Inače to je čista harmonija,, jednostavno slika izlazi na vidjelo.“[61] (O`Hara Frank, Jackson Pollock, 1959)

Slika 18. Hans Namuth snima Pollocka za dokumentarac[62]

3.6. Slava

Pollockova druga izložba za Betty Parsons u siječnju 1949. godine bila je recenzirana posvuda. Čak je i časopis Time tiskao jednu njegovu sliku. Puno članaka bilo je ismijavanje Pollocka, no bez obzira slike su se prodavale. Od 1948. godine nadalje Pollock je prestao davati imena slikama, umjesto toga dao im je broj i godinu (Betty Parsons je kasnije dodala A poslije nekih brojeva kako bi označila da su to već viđene, ali neprodane slike) Pollock je rekao da su brojevi prestali stvarati konfuziju. Bili su neutralni, dok su imena sugestirala značenje. Usprkos tome mnoge popularne slike imaju imena, primjerice Number 1,1950., je

[61]Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, Franklin Watts Publishing, 2003, str. 30
[62] Izvor: http://artinside.ch/blog/?tag=pollock, učitano 06.04.2016.

poznatija kao Lavander Mist (Slika 19.). (Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Slika 19. Jackson Pollock – Number 1 (1950), Lavander Mist, „drip“ slika[63]

Jedan od kupaca bio je Alfredo Ossorio, umjetnik i kolekcionar iz imućne obitelji uzgajivača šećera. Kroz nekoliko godina kupio je više od deset Pollockovih djela te mu je ponudio slobodnu upotrebu njegove kuće u New Yorku. Priznanje u Europi bilo je blizu. Slika Broj 1A, 1948., bila je izložena na Venecijanskim Bijenalima[64]. Kako bi bio izložen na Venecijanskim Bijenalima, Peggy Guggenheim mu je dala samostalnu izložbu. Talijanski kritičar Bruno Alfieri, u recenziji Venecijanskih Bijenala ,njegov rad je opisao kaotičnim. No također je rekao da Picasso u odnosu na Pollocka izgleda kao „slikar prošlosti“.[65] Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

U studenom 1950. godine, nakon što je Hans Namuth završio snimanje, Pollock se nakon dvije godine ponovno odao alkoholu. Možda zbog nesigurnosti, ili zbog izostanka potpore psihijatra dr. Josepha Hendersona, koji je nedavno umro, ili zbog brige o idućoj

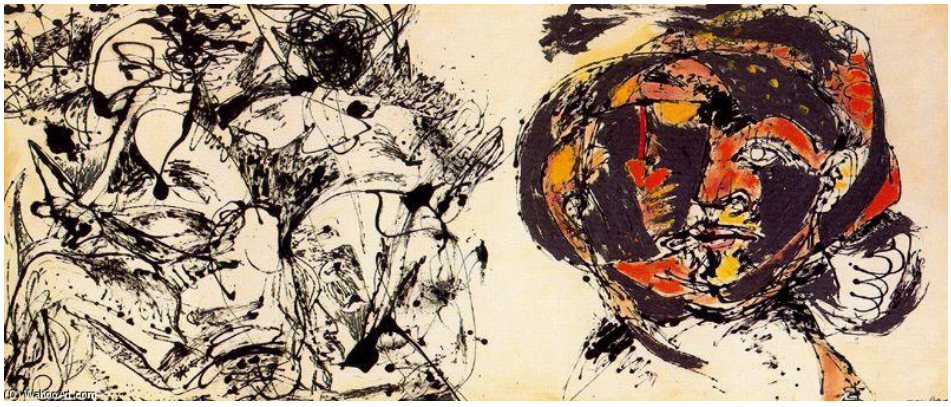
[63] Izvor: http://www.wikiart.org/en/jackson-pollock/number-1-lavender-mist-1950-1 , učitano 06.04.2016.
[64] Venecijanski Bijenale - najveća svjetska izložba suvremene umjetnosti koja se održava svake druge godine u Veneciji, Italija
[65]Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, Franklin Watts Publishing, 2003, str. 32

izložbi. Iako je izložba postigla veliki uspjeh, Pollock nije uspio prevladati sumnju u sebe te ju je ostatak života pokušavao svladati kroz piće. Između 1951. i 1952. napravio je seriju slika kapajući i lijevajući crnu emajliranu boju[66] preko platna (Slika 20.). Pollock je napravio još nekoliko „drip“ slika, no prestao je koristiti tu tehniku.(Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

Slika 20. Number 14 (1951), emajl[67]

Do 1953. slikao je sve manje i manje i prvi put u desetljeću odlučio je da nema samostalnu izložbu. Nije bilo sigurno u kojem smjeru idu njegove slike. Portrait and the Dream (Slika 21.) razdvaja široko platno na dva dijela u dva različita stila – figurativni i apstraktni.

Slika 21. Jackson Pollock - Portrait and the Dream (1953), ulje, emajl na platnu[68]

[66] Emajl – u prah mljeveno staklo koje se miješa s bojom
[67] Izvor: http://www.jackson-pollock.org/number-14-gray.jsp , učitano 06.04.2016.
[68] Izvor: http://www.jackson-pollock.org/portrait-and-a-dream.jsp , učitano 06.04.2016.

Kako njegova pijanstva postaju sve učestalija, Krasner je zabrinuta te predlaže da otputuju u Europu, no Pollock je bio depresivan. Krasner odlazi sama, a Pollock pronalazi ljubavnicu u mladoj njujorčanki Ruth Klingman. 11. kolovoza 1956. Pollock se pijan zabio autom u drvo, ubijajući sebe i suputnicu Edith Metzger i teško ozljeđujući Ruth Klingman.(Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

3.7. Pollockovo nasljeđe

Danas, kuća Jacksona Pollocka i Lee Krasner na Long Islandu je otvorena za javnost i posjetitelji mogu vidjeti njegov studio i pogledati pod poprskan bojom, nalik na jednu od njegovih slika. Kuća također sadrži i važnu knjižnicu knjiga i filmova o apstraktnim ekspresionistima.

3.7.1. Drip slike

Kapanje boje u slikarstvu je bila nova ideja koju je uveo u slikarstvo. Pollockove drip slike su važne zbog toga što pokapana boja ima smisao, svoj početak i kraj, Ova ideja – da proces slikanja može biti predmet umjetnosti – bila je toliko revolucionarna da se je teško sjetiti umjetnika nakon Pollocka na kojeg nije utjecala. (O`Hara Frank, Jackson Pollock, 1959)

3.7.2. Performans slikanje

Performansna umjetnost nastala iz Pollockovog akcijskog slikarstva. Kritičar Harold Rosenberg skovao je termin akcijsko slikarstvo kako bi opisao Pollockov način slikanja. Rosenberg je vjerovao da je sam čin slikanja važniji od završenog djela. Pollock nije bio sretan s Roesenbergovim člankom o akcijskom slikarstvu. Za njega cilj je bio pronaći najiskreniji izražaj sebe. S obzirom da se osjećao živo jedino kad je slikao i stvarao, njegova umjetnost je morala biti o samoj slici. Tokom ljeta 1950. godine fotograf Hans Namuth dokumentirao je Pollockove tehnike. Slika za slikom prikazuje Pollocka kako stoji na rubu platna, lijevajući, prskajući ili bacajući boju. Koristio je štapove, žlice, stvrdnute kistove kako bi nanio boju, a ponekad ju je nanosio i golim rukama. (O`Hara Frank, Jackson Pollock, 1959)

3.7.3. Bogate površine

Pollock je pokazao koliko ekspresivna površina slike može biti. 1980-ih nastao je novi pokret ekspresivnih, apstraktnih umjetnika, neo-ekspresionisti , među kojima su Anselm Kiefer, Georg Baselitz, Francesco Clemente, Julian Schnabel i David Salle. Poput Pollocka, oni su koristili platna veličine zida i debeli sloj boje. Schnabel je na slikama prikazivao osobne elemente poput Jacksona na Full Fathom Five.(Oliver Claire,Artists in Their Time: Jackson Pollock, 2003)

4. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu cilj mi je bio otkriti i bliže upoznati apstraktni ekspresionizam s naglaskom na predstavnika Jackson Pollocka. Američki apstraktni ekspresionizam svoj procvat doživljava 1940-ih u New Yorku. Obuhvaća dvije široke grupacije: akcijsko slikarstvo i slikarstvo bojenog polja. Od akcijskih slikara među najpoznatijima su: Jackson Pollock, Willem de Kooning, Franz Kline, Robert Motherwell, Philip Guston, Hans Hoffmann, te od slikara bojenog polja izdvojila sam Mark Rothkoa, Barnett Newmana, Clyfford Stilla. Mnogi slikari tog pokreta nisu bili shvaćeni. Kritičari, kolekcionari i mnogi drugi su uporno željeli saznati što prikazuju njihove slike, no te slike su apstraktne i za svakoga imaju posebno značenje.

Meni osobno kao jedan od najzanimljivijih apstraktnih slikara, tj. akcijskih slikara je Jackson Pollock. Kapanje boje bila je nova ideja koju je uveo u slikarstvo, zbog čega i nadimak Jack the Dripper. Upravo ta ideja da proces slikanja može biti predmet umjetnosti – bila je toliko revolucionarna da se je teško sjetiti umjetnika nakon Pollocka na kojeg nije utjecala. Njegov način života koji je uvijek bio buntovan, s uvijek prisutnom borbom s alkoholom, odveo ga je u smrt kada se 11. kolovoza 1956. godine pijan zabio autom u drvo.

5. LITERATURA

1. Anfam D. (1990)*Abstract Expressionism*, London: Thames and Hudson Ltd
2. de Zegher C.,Teicher H. (2005)*3 X Abstraction*,London: Yale University Press
3. Goodman C. (1986)*Hans Hoffmann (Modern master series)*, New York: Abbeville Press Inc
4. Hess B. (2005)*Abstract expressionism*, Germany:Taschen
5. Kuh K. (1962) *The Artist's Voice: Talks with Seventeen Artists*, New York: Harper and Row
6. Newmann B. and O'Neill J. P. (1992) *Barnett Newmann:Selected Writings and Interviews*, Berkeley: University of California Press
7. O`Hara F. (1959) *Jackson Pollock*, New York: George Braziler
8. Oliver C. (2003) Artists *in Their Time: Jackson Pollock*, London: Franklin Watts Publishing
9. *Oxford Illustrated Encyclopedia of the Arts* (1990), Oxford: Oxford University Press
10. Perl J. (2014) *Art in America 1945 – 1970*, New York: Library of America
11. Rodman S. (1957) *Conversations with Artists*, New York: Devin-Adair
12. Ross C. (1990) *Abstract Expressionism: Creators and Critics*, New York: Abrahams Publishers
13. Sandler I. (1978) *New York School-the painters & sculptors of the fifties*, New York: Harper & Row Publishers
14. Seitz W.C. (1983) *Abstract Expressionist Painting in America*, Massachusetts: Harvard University Press
15. Sylvester D. (2001)*Interviews with American Artists*, London: Chatto & Windus
16. Šuvaković M. (2005)*Pojmovnik moderne umjetnosti*, Zagreb : Horetzky
17. Gowing L. (1983) *The Encyclopedia of Visual Arts, Vol. 5*, Encyclopedia Britannica International

- **Internetske stranice:**

1. http://www.visual-arts-cork.com/history-of-art/abstract-expressionism.htm#actionpainting , učitano 20.04.2016.
2. http://www.dekooning.org/documentation/words/what-abstract-art-means-to-me , učitano 26.04.2016.
3. http://www.theartstory.org/artist-de-kooning-willem.htm , učitano 26.04.2016
4. http://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2014/june/19/the-strange-story-behind-de-kooning-s-woman-i/ , učitano 21.03.2016.
5. http://www.wikiart.org/en/franz-kline/four-square-1956 , učitano 21.03.2016.
6. http://www.guggenheim.org/new-york/collections/collection-online/artwork/3047 , učitano 21.03.2016.
7. https://en.wikipedia.org/wiki/Four_Darks_in_Red , učitano 21.03.2016.
8. http://www.theartstory.org/artist-newman-barnett.htm , posjećeno dana 05.05.2016.
9. http://www.wikiart.org/en/barnett-newman/onement-i-1948 , učitano 21.03.2016.
10. http://www.cavetocanvas.com/post/12562273106/1948-c-clyfford-still-1948 , učitano 21.03.2016.
11. http://www.wikiart.org/en/philip-guston/last-piece-1958 , učitano 21.03.2016.
12. http://www.wikiart.org/en/hans-hofmann/the-conjurer-1959 , učitano 21.03.2016
13. http://www.pomona.edu/museum/exhibitions/2011/stealing-fire , učitano 05. 04. 2016.
14. http://www.jackson-pollock.org/going-west.jsp , učitano 05.04.2016.
15. http://www.wikiart.org/en/jackson-pollock/man-with-knife-1940 , učitano 05.04.2016.
16. http://www.tate.org.uk/art/artworks/pollock-birth-t03979 , učitano 05.04 2016
17. http://www.jackson-pollock.org/stenographic-figure.jsp , učitano 06.04.2016.
18. http://www.jackson-pollock.org/moon-woman-cuts-the-circle.jsp , učitano 06.04.2016.
19. http://www.jackson-pollock.org/the-she-wolf.jsp , učitano 06.05.2016.
20. http://www.jackson-pollock.org/war.jsp , učitano 06.04.2016.
21. http://www.jackson-pollock.org/full-fathom-five.jsp , učitano 06.04.2016.
22. http://artinside.ch/blog/?tag=pollock , učitano 06.04.2016.
23. http://www.wikiart.org/en/jackson-pollock/number-1-lavender-mist-1950-1 , učitano 06.04.2016.
24. http://www.jackson-pollock.org/number-14-gray.jsp , učitano 06.04.2016.
25. http://www.jackson-pollock.org/portrait-and-a-dream.jsp , učitano 06.04.2016.

6. POPIS SLIKA:

- Slika 1. Willem de Kooning – Woman I (1950. -1952.), ulje, emajl, ugljen na platnu.
  Izvor: http://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2014/june/19/the-strange-story-behind-de-kooning-s-woman-i/
- Slika 2. Franz Kline – FourSquare (1956.), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.wikiart.org/en/franz-kline/four-square-1956
- Slika 3. Robert Motherwell – Elegy to the Spanish Republic No.110 (1971.), akril s grafitom i ugljen na platnu.
  Izvor: http://www.guggenheim.org/new-york/collections/collection-online/artwork/3047
- Slika 4. Mark Rothko – Four Darks on Red (1958), ulje na platnu.
  Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Four_Darks_in_Red
- Slika 5. Barnett Newman – Onement I (1948), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.wikiart.org/en/barnett-newman/onement-i-1948
- Slika 6. Clyfford Still – 1948-C (1948), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.cavetocanvas.com/post/12562273106/1948-c-clyfford-still-1948
- Slika 7. Philip Guston – Last Piece (1958), gvaš.
  Izvor: http://www.wikiart.org/en/philip-guston/last-piece-1958
- Slika 8. Hans Hoffman – The Conjurer (1959), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.wikiart.org/en/hans-hofmann/the-conjurer-1959
- Slika 9. Jose Clemente Orozco – Prometej (1930.), mural.
  Izvor: http://www.pomona.edu/museum/exhibitions/2011/stealing-fire
- Slika 10. Jackson Pollock - Going West (1934. – 1938.), ulje na šperploči.
  Izvor: http://www.jackson-pollock.org/going-west.jsp
- Slika 11. Jackson Pollock –Naked Man with Knife (1938. – 1940.), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.wikiart.org/en/jackson-pollock/man-with-knife-1940
- Slika 12. Jackson Pollock – Birth (1941.), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.tate.org.uk/art/artworks/pollock-birth-t03979
- Slika 13. Jackson Pollock – Stenographic Figure (1942.), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.jackson-pollock.org/stenographic-figure.jsp
- Slika 14. Jackson Pollock – Moon Women Cuts A Circle (1942.), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.jackson-pollock.org/moon-woman-cuts-the-circle.jsp

- Slika 15. Jackson Pollock – She Wolf (1943.), ulje na platnu.
  Izvor: http://www.jackson-pollock.org/the-she-wolf.jsp
- Slika 16. Jackson Pollock – War (1947.), tinta, gvaš, olovka.
  Izvor: http://www.jackson-pollock.org/war.jsp
- Slika 17. Jackson Pollock – Full Fathom Five (1947.), ulje na platnu, Drip.
  Izvor: http://www.jackson-pollock.org/full-fathom-five.jsp
- Slika 18. Hans Namuth snima Pollocka za dokumentarac.
  Izvor: http://artinside.ch/blog/?tag=pollock
- Slika 19. Jackson Pollock – Number 1 (1950), Lavander Mist, „drip" slika.
  Izvor: http://www.wikiart.org/en/jackson-pollock/number-1-lavender-mist-1950-1
- Slika 20. Number 14 (1951), emajl.
  Izvor: http://www.jackson-pollock.org/number-14-gray.jsp
- Slika 21. Jackson Pollock - Portrait and the Dream (1953), ulje, emajl na platnu.
  Izvor : http://www.jackson-pollock.org/portrait-and-a-dream.jsp

7. KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Matea Herceg je rođena 26. veljače 1989. godine u Sisku. Živi u Petrinji s obitelji koju čine otac Stjepan, majka Jagoda, mlađa sestra Katarina, mlađi brat Ivan te mlađa sestra Marta. Sa 7 godina kreće u Osnovnu školu Dragutina Tadijanovića u Petrinji. U razrednoj nastavi učiteljica joj je bila Sanja Babić koja je otkrila i poticala njezin likovni talent, koji su nastavio razvijati tijekom cijelog osnovnoškolskog obrazovanja uz nastavnike likovne kulture u redovnoj nastavi i izvannastavnim aktivnostima. 2004. godine upisuje Opću gimnaziju u Petrinji te 2008. godine maturira s vrlo dobrim uspjehom. Iste godine upisuje učiteljski smjer na Učiteljskom fakultetu u Petrinji s modulom odgojne znanosti. Na fakultetu uz obavezne predmete polaže i sve izborne kolegije iz područja likovne kulture.

8. IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam diplomski rad pod naslovom *Apstraktno slikarstvo i Jackson Pollock* izradila potpuno samostalno.